

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ПСИХОЛОГІЇ
Кафедра публічного управління і проектного менеджменту**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою ННІМП ДЗВО

«Університет менеджменту освіти»

10 вересня 2020 року, протокол № 7

Голова Вченої ради ННІМП ДЗВО

«Університет менеджменту освіти»

О. В. Алейнікова О. В. Алейнікова

**АНТИКОРУПЦІЙНА ПОЛІТИКА ТА ЗАПОБІГАННЯ
КОРУПЦІЇ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ**

**РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни**

(дисципліна вільного вибору здобувачів вищої освіти)

Рівень вищої освіти:

- другий (магістерський)
- третій (освітньо-науковий)

Галузь знань: без обмежень

Спеціальність: без обмежень

Освітньо-наукова програма: без обмежень

Київ

Робоча програма навчальної дисципліни **«Антикорупційна політика та запобігання корупції в публічному управлінні»** дисципліна вільного вибору здобувачів вищої освіти складена відповідно до навчальних планів освітньо-наукових / освітньо-професійних програм Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти».

Автор-укладач робочої програми

Є. Г. Карташов, доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри публічного управління і проектного менеджменту

А. В. Шмагун, кандидат наук з державного управління, доцент кафедри публічного управління і проектного менеджменту

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри
публічного управління і проектного менеджменту
Навчально-наукового інституту менеджменту та психології
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»
(протокол № 01 від 09 вересня 2020 р.)

Затверджено Вченою радою
Навчально-наукового інституту менеджменту та психології
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»
(протокол № 7 від 10 вересня 2020 р.)

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів відповідно до ECTS –3	Галузь знань: без обмежень	заочна форма навчання
	Спеціальність: без обмежень	Навчальна дисципліна вільного вибору здобувачів вищої освіти
	Освітньо-наукова програма: без обмежень	Рік підготовки
		2
Загальна кількість годин – 90	Рівень вищої освіти: <ul style="list-style-type: none"> • другий (магістерський) • третій (освітньо-науковий) 	Семестр
		4
		Лекції
		10
		Семінари, практичні
		20
		Самостійна робота
		60
		Форма контролю залік

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.

Мета навчальної дисципліни: формування у студентів знань щодо антикорупційної діяльності в публічному управлінні, вмінь та навичок використовувати ці знання у практичній діяльності.

Завдання навчальної дисципліни: надати систематизовані знання щодо теорії і практики здійснення антикорупційної політики в публічному управлінні, сформувані умінь та навички розробки організаційно-правових механізмів антикорупційної діяльності в публічному управлінні, налагодження взаємодії держави та громадянського суспільства у запобіганні корупції.

Предметом навчальної дисципліни є теоретичні засади та практичний досвід антикорупційної діяльності в публічному управлінні.

Студент повинен знати:

- основні поняття щодо корупції та антикорупційної діяльності;
- теоретичні засади антикорупційної політики та запобігання корупції в публічному управлінні;
- універсальні напрями і типові шляхи реалізації антикорупційної політики в умовах сучасного суспільства;
- теоретичні напрацювання та кращий досвід щодо побудови і функціонування

механізмів запобігання корупції в публічному управлінні;

Студент повинен **вміти:**

- проводити аналітичні дослідження різних форм і типів корупції, їх деструктивного впливу на суспільство;
- визначати і обґрунтовувати стратегічні підходи, основні напрями та пріоритети антикорупційної політики в Україні;
- здійснювати комплексну діагностику корупціогенних чинників та розробляти рекомендації щодо їх усунення;
- виявляти стан та надавати пропозиції щодо удосконалення механізмів запобігання корупції в публічному управлінні.

Загальні компетентності (ЗК)

Здатність до формування системного наукового світогляду, професійної і академічної етики та загального культурного кругозору.

Здатність переосмислювати наявне та створювати нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі соціальні, наукові, культурні, етичні та інші проблеми.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)

Здатність визначати, науково обґрунтовувати та критично оцінювати стратегічні напрями розвитку на загальнодержавному, регіональному, місцевому та на рівні організації.

Здатність до розробки науково обґрунтованих рекомендацій щодо вирішення складних управлінських і соціальних проблем та вдосконалення публічного управління та адміністрування в умовах змін.

Соціальні навички (soft skills)

- здатність логічно і критично мислити,
- здатність самостійно приймати рішення,
- креативність.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Тема 1. Сутність корупції та її вплив на сучасне суспільство

Підходи до теоретичного розуміння корупції. Основні форми та риси корупції. Визначення корупції у вітчизняному законодавстві. Корупція у світовому вимірі. Корупція як інституційна пастка. Суспільні наслідки корупції. Політична, адміністративна та побутова корупція. Цивілізаційні моделі корупції. Transparency International та її дослідження корупції. Дослідження корупції інших міжнародних організацій.

Тема 2. Поняття антикорупційної політики та запобігання корупції в публічному управлінні

Визначення антикорупційної політики в публічному управлінні. Розуміння місії антикорупційної політики. Загальні напрями антикорупційної політики. Запобігання корупції як пріоритет антикорупційної політики. Складові суспільної організації, що спрямована на запобігання корупції.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2.

ЗДІЙСНЕННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Тема 3. Принципи антикорупційної діяльності в публічному управлінні

Двадцять керівних принципів боротьби з корупцією Ради Європи. Теоретичні принципи державно-правової політики протидії корупції. Виділення основних груп принципів антикорупційної діяльності в публічному управлінні. Загальні принципи антикорупційної діяльності. Правові принципи антикорупційної діяльності. Управлінські принципи антикорупційної діяльності. Економічні принципи антикорупційної діяльності. Принципи взаємодії держави та суспільства у антикорупційній діяльності.

Тема 4. Стратегічні підходи до антикорупційної політики в публічному управлінні

Наявність довгострокової стратегії як основа антикорупційної політики в публічному управлінні. Три загальні стратегічні підходи до антикорупційної політики в публічному управлінні: "війна" з корупцією; системне усунення причин корупції; "свідома пасивність" щодо корупції. Приклади реалізації, переваги та недоліки кожного підходу. Системне усунення причин корупції як базовий підхід до антикорупційної політики. Необхідність поєднання стратегічних підходів.

Тема 5. Виявлення корупціогенних чинників як основа розробки антикорупційних програм

Поняття, загальна характеристика корупціогенних чинників, їх класифікація за сферами виникнення. Політичні, економічні, соціальні, правові, управлінські, психологічні та культурно-етичні корупціогенні чинники, їх різновиди та зміст.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 3.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Тема 6. Напрями реалізації антикорупційної політики в публічному управлінні

Доцільність спрямування антикорупційної політики в першу чергу на виявлення та усунення корупціогенних чинників. Основні напрями антикорупційної політики в публічному управлінні: корекція законодавства з метою зменшення відповідних причин корупції; удосконалення засад формування і організації вищих органів державної влади; структурно-функціональне упорядкування системи органів виконавчої влади; зміна принципів державної служби і контроль за майновим становищем представників влади; ефективний контроль за розподілом і витрачанням бюджетних коштів; удосконалення економічної політики; зміцнення судової влади; формування антикорупційної культури суспільства.

Тема 7. Правові засади запобігання корупції в публічному управлінні

Комплекс міжнародних антикорупційних документів, їх загальна характеристика. Закон України "Про запобігання корупції" як основний антикорупційний нормативно-правовий акт. Законодавчі акти щодо боротьби з корупційними правопорушеннями. Нормативно-правове забезпечення діяльності спеціальних антикорупційних державних органів. Нормативно-правові акти щодо державної антикорупційної політики. Нормативно-правові акти з питань антикорупційної експертизи. Відомчі документи з питань антикорупційної діяльності.

Тема 8. Організаційні механізми антикорупційної діяльності в публічному управлінні

Класифікація органів з протидії корупції за рівнями публічної влади. Класифікація суб'єктів протидії корупції за функціональним призначенням. Вищі органи державної влади у антикорупційній діяльності. Спеціальні державні антикорупційні органи: зарубіжний досвід та вітчизняна модель. Умови ефективної діяльності державних антикорупційних органів. Суб'єкти безпосередньої правоохоронної діяльності у галузі боротьби з корупцією в Україні. Уповноважені підрозділи (особи) з питань запобігання та виявлення корупції в органах виконавчої влади.

Тема 9. Роль та можливості участі громадянського суспільства у запобіганні корупції

Необхідність активної взаємодії держави та громадянського суспільства у запобіганні корупції. Законодавчо визначені можливостей участі громадськості в діяльності щодо запобігання корупції. Оцінювання ефективності взаємодії держави та громадянського суспільства у запобіганні корупції. Забезпечення прозорості діяльності органів публічної влади як важливий антикорупційний напрям. Механізми забезпечення доступу громадян до публічної інформації.

Тема 10. Співпраця державних органів з громадськістю у запобіганні корупції

Сутність та значення державно-громадської співпраці у запобіганні корупції на принципах партнерства. Роль ЗМІ у антикорупційній діяльності, засади відповідної діяльності. Основні шляхи розвитку антикорупційної співпраці державних органів з громадськими організаціями і громадянами. Хартії громадян (споживачів) як антикорупційний інструмент на низовому рівні.

Тема 11. Громадський контроль як засіб запобігання корупції

Сутність громадського контролю та його значення у запобіганні корупції. Принципи здійснення громадського контролю. Інституційна база громадського контролю. Методи громадського контролю. Умови дієвості громадського контролю.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
		л	п	ла б	ін д	с.р .
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади антикорупційної політики та запобігання корупції в публічному управлінні						
Тема 1. Сутність корупції та її вплив на сучасне суспільство	7	2	-	-	-	5
Тема 2. Поняття антикорупційної політики та запобігання корупції в публічному управлінні	9	-	4	-	-	5
<i>Усього годин за змістовим модулем 1</i>	16	2	4	-	-	10
Змістовий модуль 2. Здійснення антикорупційної політики в публічному управлінні						
Тема 3. Принципи антикорупційної діяльності в публічному управлінні	5	-	-	-	-	5
Тема 4. Стратегічні підходи до антикорупційної політики в публічному управлінні	5	-	-	-	-	5

Тема 5. Виявлення корупціогенних чинників як основа розробки антикорупційних програм	9	2	2	-	-	5
<i>Усього годин за змістовим модулем 2</i>	19	2	2	-	-	15
Змістовий модуль 3. Організаційно-правові механізми антикорупційної діяльності в публічному управлінні						
Тема 6. Напрями реалізації антикорупційної політики в публічному управлінні	7	2	-	-	-	5
Тема 7. Правові засади запобігання корупції в публічному управлінні	11	2	4	-	-	5
Тема 8. Організаційні механізми антикорупційної діяльності в публічному управлінні	9	-	4	-	-	5
Тема 9. Роль та можливості участі громадянського суспільства у запобіганні корупції	7	-	2	-	-	5
Тема 10. Співпраця державних органів з громадськістю у запобіганні корупції	16	2	4	-	-	10
Тема 11. Громадський контроль як засіб запобігання корупції	5	-	-	-	-	5
<i>Усього годин за змістовим модулем 3</i>	55	6	14			35
РАЗОМ:	90	10	20			60

5. ТЕМИ ТА ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Теми практичних занять	Зміст практичних занять	Форма контролю	Години
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1				
1.	Тема 2. Поняття антикорупційної політики та запобігання корупції в публічному управлінні	Визначення антикорупційної політики в публічному управлінні. Розуміння місії антикорупційної політики. Загальні напрями антикорупційної політики. Запобігання корупції як пріоритет антикорупційної політики. Складові суспільної організації, що спрямована на запобігання корупції.	Опитування, письмові завдання	4
2.	Тема 4. Стратегічні підходи до антикорупційної політики в публічному управлінні.	Наявність довгострокової стратегії як основа антикорупційної політики в публічному управлінні. Три загальні стратегічні підходи до антикорупційної політики в публічному управлінні: "війна" з корупцією; системне усунення причин корупції; "свідома пасивність" щодо корупції. Приклади реалізації, переваги та недоліки кожного підходу. Системне усунення причин корупції як базовий підхід до антикорупційної політики. Необхідність поєднання стратегічних підходів.	Опитування, письмові завдання	2

3.	Тема 5. Виявлення корупціогенних чинників як основа розробки антикорупційних програм	Поняття, загальна характеристика корупціогенних чинників, їх класифікація за сферами виникнення. Політичні, економічні, соціальні, правові, управлінські, психологічні та культурно-етичні корупціогенні чинники, їх різновиди та зміст.	Опитування, письмові завдання	4
4.	Тема 7. Правові засади запобігання корупції в публічному управлінні.	Комплекс міжнародних антикорупційних документів, їх загальна характеристика. Закон України "Про запобігання корупції" як основний антикорупційний нормативно-правовий акт. Законодавчі акти щодо боротьби з корупційними правопорушеннями. Нормативно-правове забезпечення діяльності спеціальних антикорупційних державних органів. Нормативно-правові акти щодо державної антикорупційної політики. Нормативно-правові акти з питань антикорупційної експертизи. Відомчі документи з питань антикорупційної діяльності.	Опитування, письмові завдання	4
	Тема 8. Організаційні механізми антикорупційної діяльності в публічному управлінні	Класифікація органів з протидії корупції за рівнями публічної влади. Класифікація суб'єктів протидії корупції за функціональним призначенням. Вищі органи державної влади у антикорупційній діяльності. Спеціальні державні антикорупційні органи: зарубіжний досвід та вітчизняна модель. Умови ефективної діяльності державних антикорупційних органів. Суб'єкти безпосередньої правоохоронної діяльності у галузі боротьби з корупцією в Україні. Уповноважені підрозділи (особи) з питань запобігання та виявлення корупції в органах виконавчої влади.	Опитування, письмові завдання	2
	Тема 9. Роль та можливості участі громадянського суспільства у запобіганні корупції	Необхідність активної взаємодії держави та громадянського суспільства у запобіганні корупції. Законодавчо визначені можливостей участі громадськості в діяльності щодо запобігання корупції. Оцінювання ефективності взаємодії держави та громадянського суспільства у запобіганні корупції.	Опитування, письмові завдання	4

		Забезпечення прозорості діяльності органів публічної влади як важливий антикорупційний напрям. Механізми забезпечення доступу громадян до публічної інформації.		
Разом:				20

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

Розподіл годин самостійної роботи для здобувачів вищої освіти:

1.самостійне опрацювання тем дисципліни (в тому числі: підготовка до аудиторних занять – 10 год.; підготовка до контрольних заходів – 20 год.) – 60 год

Усього

60 год.

Звіти про самостійну роботу не надаються. Вивчення відповідного матеріалу перевіряється під час поточного та підсумкового контролю знань, захисту письмової роботи.

Розподіл годин самостійної роботи за темами дисципліни

<i>Тема</i>	<i>Год.</i>
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади антикорупційної політики та запобігання корупції в публічному управлінні	
Тема 1. Сутність корупції та її вплив на сучасне суспільство	5
Тема 2. Поняття антикорупційної політики та запобігання корупції в публічному управлінні	5
<i>Усього годин за змістовим модулем 1</i>	10
Змістовий модуль 2. Здійснення антикорупційної політики в публічному управлінні	
Тема 3. Принципи антикорупційної діяльності в публічному управлінні	5
Тема 4. Стратегічні підходи до антикорупційної політики в публічному управлінні	5
Тема 5. Виявлення корупціогенних чинників як основа розробки антикорупційних програм	5
<i>Усього годин за змістовим модулем 2</i>	15
Змістовий модуль 3. Організаційно-правові механізми антикорупційної діяльності в публічному управлінні	
Тема 6. Напрями реалізації антикорупційної політики в публічному управлінні	5
Тема 7. Правові засади запобігання корупції в публічному управлінні	5
Тема 8. Організаційні механізми антикорупційної діяльності в публічному управлінні	5
Тема 9. Роль та можливості участі громадянського суспільства у запобіганні корупції	5
Тема 10. Співпраця державних органів з громадськістю у запобіганні корупції	10
Тема 11. Громадський контроль як засіб запобігання корупції	5
<i>Усього годин за змістовим модулем 3</i>	35
<i>Усього годин</i>	<i>60</i>

Питання для самоконтролю.

До теми 1

1. Підходи до теоретичного розуміння корупції.
2. Основні форми та риси корупції.
3. Визначення корупції у вітчизняному законодавстві.
4. Корупція у світовому вимірі.
5. Корупція як інституційна пастка.

6. Суспільні наслідки корупції.
7. Політична, адміністративна та побутова корупція.
8. Цивілізаційні моделі корупції.
9. Transparency International та її дослідження корупції.
10. Дослідження корупції інших міжнародних організацій.

До теми 2

1. Визначення антикорупційної політики в публічному управлінні.
2. Розуміння місії антикорупційної політики.
3. Загальні напрями антикорупційної політики.
4. Запобігання корупції як пріоритет антикорупційної політики.
5. Складові суспільної організації, що спрямована на запобігання корупції.

До теми 3

1. Двадцять керівних принципів боротьби з корупцією Ради Європи.
2. Теоретичні принципи державно-правової політики протидії корупції.
3. Виділення основних груп принципів антикорупційної діяльності в публічному управлінні.
4. Загальні принципи антикорупційної діяльності.
5. Правові принципи антикорупційної діяльності.
6. Управлінські принципи антикорупційної діяльності.
7. Економічні принципи антикорупційної діяльності.
8. Принципи взаємодії держави та суспільства у антикорупційній діяльності.

До теми 4

1. Наявність довгострокової стратегії як основа антикорупційної політики в публічному управлінні.
2. Три загальні стратегічні підходи до антикорупційної політики в публічному управлінні: "війна" з корупцією; системне усунення причин корупції; "свідома пасивність" щодо корупції.
3. Приклади реалізації, переваги та недоліки кожного підходу.
4. Системне усунення причин корупції як базовий підхід до антикорупційної політики.
5. Необхідність поєднання стратегічних підходів.

До теми 5

1. Поняття, загальна характеристика корупціогенних чинників, їх класифікація за сферами виникнення.
2. Політичні, економічні, соціальні, правові, управлінські, психологічні та культурно-етичні корупціогенні чинники, їх різновиди та зміст.

До теми 6

1. Доцільність спрямування антикорупційної політики в першу чергу на виявлення та усунення корупціогенних чинників.
2. Основні напрями антикорупційної політики в публічному управлінні:
 - корекція законодавства з метою зменшення відповідних причин корупції;
 - удосконалення засад формування і організації вищих органів державної влади;
 - структурно-функціональне упорядкування системи органів виконавчої влади;
 - зміна принципів державної служби і контроль за майновим становищем представників влади;
 - ефективний контроль за розподілом і витрачанням бюджетних коштів;
 - удосконалення економічної політики;

- зміцнення судової влади;
- формування антикорупційної культури суспільства.

До теми 7

1. Комплекс міжнародних антикорупційних документів, їх загальна характеристика.
2. Закон України "Про запобігання корупції" як основний антикорупційний нормативно-правовий акт.
3. Законодавчі акти щодо боротьби з корупційними правопорушеннями.
4. Нормативно-правове забезпечення діяльності спеціальних антикорупційних державних органів.
5. Нормативно-правові акти щодо державної антикорупційної політики.
6. Нормативно-правові акти з питань антикорупційної експертизи.
7. Відомчі документи з питань антикорупційної діяльності.

До теми 8

1. Класифікація органів з протидії корупції за рівнями публічної влади.
2. Класифікація суб'єктів протидії корупції за функціональним призначенням.
3. Вищі органи державної влади у антикорупційній діяльності.
4. Спеціальні державні антикорупційні органи: зарубіжний досвід та вітчизняна модель.
5. Умови ефективної діяльності державних антикорупційних органів.
6. Суб'єкти безпосередньої правоохоронної діяльності у галузі боротьби з корупцією в Україні.
7. Уповноважені підрозділи (особи) з питань запобігання та виявлення корупції в органах виконавчої влади.

До теми 9

1. Необхідність активної взаємодії держави та громадянського суспільства у запобіганні корупції.
2. Законодавчо визначені можливостей участі громадськості в діяльності щодо запобігання корупції.
3. Оцінювання ефективності взаємодії держави та громадянського суспільства у запобіганні корупції.
4. Забезпечення прозорості діяльності органів публічної влади як важливий антикорупційний напрям.
5. Механізми забезпечення доступу громадян до публічної інформації.

До теми 10

1. Сутність та значення державно-громадської співпраці у запобіганні корупції на принципах партнерства.
2. Роль ЗМІ у антикорупційній діяльності, засади відповідної діяльності.
3. Основні шляхи розвитку антикорупційної співпраці державних органів з громадськими організаціями і громадянами.
4. Хартії громадян (споживачів) як антикорупційний інструмент на низовому рівні.

До теми 11

1. Сутність громадського контролю та його значення у запобіганні корупції.
2. Принципи здійснення громадського контролю.
3. Інституційна база громадського контролю.
4. Методи громадського контролю.
5. Умови дієвості громадського контролю.

7. ІНДИВІДУАЛЬНІ НАУКОВО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ

Види індивідуальних науково-дослідних завдань (за вибором аспіранта):

- 1) підготовка письмової роботи,
- 2) підготовка презентацій,
- 3) підготовка тез доповідей на науково-практичну конференцію за тематикою дисципліни.

Основні вимоги: критичний та креативний аналіз проблеми, для якого необхідним є порівняння існуючих щодо проблеми точок зору та обґрунтування власної позиції.

Технічні вимоги: реферат: обсяг – до 20 стор., есе: обсяг – до 10 стор., Times New Roman, шрифт 14, інтервал 1, не менше ніж 5 позицій у списку літератури, коректне оформлення посилань, презентація – до 15 слайдів..

Тематика письмових робіт

1. Суспільно деструктивні наслідки корупції (політичні, економічні, соціальні, духовно-моральні).
2. Політична, адміністративна та побутова корупція: загальна характеристика та особливості.
3. Моделі корупції, що відповідають особливостям культури суспільства (західноєвропейська, азіатська, африканська, латиноамериканська).
4. Загальні принципи антикорупційної діяльності, їх врахування і дотримання у практиці публічного управління (політичне забезпечення; системність; акцент на запобіганні корупції; обов'язковість та жорсткість покарання; відшкодування збитків; науковість; міжнародне співробітництво).
5. Правові принципи антикорупційної діяльності, їх врахування і дотримання у практиці публічного управління (верховенство права; законність; правова регламентація).
6. Управлінські принципи антикорупційної діяльності, їх врахування і дотримання у практиці публічного управління (координація; контрольованість; системне удосконалення публічного управління; етизація).
7. Економічні принципи антикорупційної діяльності, їх врахування і дотримання у практиці публічного управління (відділення влади від бізнесу; використання економічних механізмів).
8. Принципи взаємодії держави та суспільства у антикорупційній діяльності, їх врахування і дотримання у практиці публічного управління (відкритість та прозорість; підзвітність; державно-громадське партнерство).
9. Поняття корупціогенних чинників, важливість їх усунення для антикорупційної діяльності.
10. Політичні корупціогенні чинники, їх виявлення та можливості усунення (несприятливі характеристики політичної еліти; політична нестабільність; недосконалість механізмів взаємовідносин органів державної влади з політичними партіями; відсутність стійких традицій демократії; недоліки регулювання державою фінансування політичних партій; обмеження суспільно-політичних свобод; надмірна політична децентралізація тощо).
11. Економічні корупціогенні чинники, їх виявлення та можливості усунення (надлишкове втручання держави у економіку; недоліки системи оплати праці державних службовців; неадекватна податкова політика; низький рівень економічного розвитку; висока забезпеченість країни природними ресурсами тощо).
12. Соціальні корупціогенні чинники, їх виявлення та можливості усунення (низька освіченість суспільства; слабкість громадянського суспільства тощо).
13. Правові корупціогенні чинники, їх виявлення та можливості усунення (нерозвиненість антикорупційного законодавства; прогалини у правовому регулюванні суспільних відносин; суперечності між положеннями різних нормативно-

правових актів; нечіткість або незрозумілість лінгвістичних формулювань правових норм; винятки із загальних правил та процедур; заплутаність та розпорошеність правового регулювання тощо).

14. Управлінські корупціогенні чинники, їх виявлення та можливості усунення (слабка дієвість державного контролю; структурно-функціональні недоліки системи державних органів; непрозорість їх діяльності; невідповідність загальної адміністративної процедури; нерозвиненість адміністративного судочинства; відсутність належного організаційного забезпечення антикорупційної діяльності; недоліки надання адміністративних послуг тощо).
15. Психологічні корупціогенні чинники, їх виявлення та можливості усунення (виробництво за допомогою ЗМІ корупційних стереотипів; гіперболізація у суспільній свідомості тотальної корумпованості державного апарату; поширення думки про безглуздість індивідуальної протидії корупції тощо).
16. Культурно-етичні корупціогенні чинники, їх виявлення та можливості усунення (відсутність надособистісних цінностей, ідеалів та моральних заборон; розходження між суспільними уявленнями про корупцію та її законодавчим визначенням; існування подвійних моральних стандартів щодо корупції; нерозуміння гостроти корупційної проблеми у суспільстві тощо).
17. Універсальні напрями антикорупційної політики відповідно до міжнародного досвіду.
18. Удосконалення механізмів відносин між адміністративними органами та приватними (фізичними і юридичними) особами.
19. Міжнародні конвенції з питань запобігання корупції.
20. Правові засади антикорупційної політики.
21. Шляхи забезпечення ефективності діяльності державних антикорупційних органів.
22. Інститути громадянського суспільства як важливі суб'єкти антикорупційної діяльності.
23. Шляхи підвищення ролі громадянського суспільства у антикорупційній діяльності.
24. Забезпечення прозорості діяльності органів публічної влади як важливий антикорупційний напрям.
25. Роль ЗМІ у антикорупційній діяльності.
26. Шляхи та організаційні механізми антикорупційної співпраці державних органів з громадськими організаціями і громадянами.
27. Запровадження хартій громадян як антикорупційний інструмент у міжнародній практиці.

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

При викладанні навчальної дисципліни використовуються інформаційно-ілюстративний та проблемний методи навчання.

Під час лекційного курсу застосовуються:

- мультимедійна презентація;
- слайдова презентація;
- дискусійне обговорення проблемних питань.
- На практичних заняттях застосовуються:
- ситуативні завдання;
- кооперативне навчання (робота за методом малих груп).

Методи стимулювання інтересу і мотивації дослідницької та навчально-пізнавальної діяльності: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

9. КОНТРОЛЬНІ ЗАХОДИ ТА ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ

До *контрольних заходів* входять поточний та підсумковий контроль.

Метою *поточного контролю* є визначення ступеня засвоєння здобувачем вищої освіти кожної теми, що оцінюється певною кількістю балів, яка встановлена для кожного виду навчальної роботи. Під час контролю знань викладач оцінює те, як здобувач вищої освіти розуміє зміст курсу, його здатність застосовувати набуті знання з курсу вирішенні при конкретних завдань, а також вміння систематизувати та ясно викладати теорію.

Під час практичних занять застосовуються такі види контролю: усне та письмове опитування з питань, поставлених в плані практичних занять, самостійної роботи, виконання практичних завдань.

Самостійна та індивідуальна робота здобувачів вищої освіти оцінюється за їх письмовими роботами (індивідуальними завданнями, доповідями тощо).

Підсумковий контроль знань – залік.

Контрольні питання з дисципліни

1. Історичні корені поняття "корупція".
2. Сучасні підходи до розуміння корупції.
3. Корупція як невід'ємний атрибут держави.
4. Еволюція розуміння корупції у вітчизняному законодавстві.
5. Основні форми корупції.
6. Корупція як інституційна пастка.
7. Деструктивні наслідки корупції для суспільства (політичні, економічні, соціальні, духовно-моральні).
8. Громадяни держави як головні жертви корупції.
9. Поняття, загальна характеристика та різновиди політичної корупції.
10. Сутність та різновиди захоплення (привласнення) держави.
11. Поняття й особливості адміністративної та побутової корупції.
12. Вплив культури суспільства на рівень корупції.
13. Дослідження міжнародної організації Transparency International у галузі корупції.
14. Дослідження корупції інших міжнародних організацій.
15. Сутність та необхідність антикорупційної політики в публічному управлінні.
16. Розуміння місії антикорупційної політики.
17. Загальні напрями антикорупційної політики.
18. Запобігання корупції як пріоритет антикорупційної політики.
19. Поняття запобігання корупції: сучасні підходи.
20. Основні складові суспільної організації, що спрямована на запобігання корупції.
21. Двадцять керівних принципів боротьби з корупцією Ради Європи.
22. Основні групи принципів антикорупційної діяльності в публічному управлінні.
23. Загальні принципи антикорупційної діяльності: зміст та основна характеристика.
24. Критична важливість політичного забезпечення антикорупційної діяльності.
25. Сутність системності антикорупційної діяльності.
26. Наукове забезпечення антикорупційної діяльності.
27. Зміст правових принципів антикорупційної діяльності.
28. Характеристика управлінських принципів антикорупційної діяльності.
29. Значення реформи публічного управління для запобігання корупції.
30. Принцип етизації та його практичне втілення.
31. Сутність та реалізація принципу відділення влади від бізнесу.
32. Принцип використання економічних механізмів для зменшення рівня корупції.
33. Принципи взаємодії держави та суспільства у антикорупційній діяльності.

34. Необхідність антикорупційної стратегії та її основні різновиди.
35. Сутність стратегічного підходу "війни" з корупцією.
36. Переваги та недоліки стратегії "війни" з корупцією.
37. Китайський досвід реалізації стратегії "війни" з корупцією.
38. Сутність стратегічного підходу системного усунення причин корупції.
39. Багатовекторна стратегія боротьби із захопленням держави і адміністративною корупцією Світового банку.
40. Антикорупційна стратегія Нідерландів.
41. Типова стратегія усунення причин корупції на митниці Міжнародного валютного фонду.
42. Переваги та недоліки стратегії системного усунення причин корупції.
43. Сутність стратегічного підходу "свідомої пасивності" щодо корупції.
44. Переваги та недоліки стратегії "свідомої пасивності" щодо корупції.
45. Становлення клептократії як небезпека при реалізації стратегії "свідомої пасивності".
46. Підхід системного усунення причин корупції як основа антикорупційної політики для конкретної країни.
47. Поняття корупціогенних чинників.
48. Сучасні класифікації корупціогенних чинників.
49. Зміст та основна характеристика політичних корупціогенних чинників.
50. Роль політичної еліти у зменшенні рівня корупції.
51. Економічні корупціогенні чинники: сутність та особливості.
52. Вплив політичних партій на рівень корупції.
53. Оплата праці державних службовців як чинник впливу на рівень корупції.
54. Соціальні корупціогенні чинники.
55. Загальна характеристика правових корупціогенних чинників.
56. Типові корупціогенні чинники, пов'язані з недосконалістю законодавства та його невідповідністю суспільним реаліям.
57. Сутність та значення антикорупційної експертизи.
58. Загальна характеристика управлінських корупціогенних чинників.
59. Конфлікти інтересів при поєднанні у державних органах різних типів функцій.
60. Нерозвиненість адміністративного судочинства як корупціогенний чинник.
61. Корупціогенні чинники, пов'язані з наданням адміністративних послуг.
62. Поняття та негативна роль інформаційної корупції.
63. Культурно-етичні корупціогенні чинники.
64. Виявлення та усунення корупціогенних чинників як ядро антикорупційної політики.
65. Сукупність універсальних напрямів реалізації антикорупційної політики щодо запобігання корупції.
66. Корекція законодавства для зменшення причин корупції.
67. Удосконалення засад формування і організації вищих органів державної влади як антикорупційний напрям.
68. Усунення корупціогенних чинників через структурно-функціональне упорядкування системи органів виконавчої влади.
69. Зміна принципів державної служби і контроль за майновим становищем представників влади у контексті запобігання корупції.
70. Ефективний контроль за розподілом і витрачанням бюджетних коштів як антикорупційний напрям.
71. Шляхи удосконалення економічної політики для запобігання корупції.
72. Зміцнення судової влади як пріоритетний напрям протидії корупції для перехідних країн.
73. Значення та шляхи формування антикорупційної культури українського суспільства на сучасному етапі.
74. Характеристика основних міжнародних антикорупційних документів.
75. Основний зміст Закону України "Про запобігання корупції".
76. Суб'єкти відповідальності за корупційні правопорушення відповідно до Закону України

"Про запобігання корупції".

77. Основні напрями антикорупційної діяльності, передбачені Законом України "Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014 – 2017 рр."
78. Види злочинів, що пов'язані з корупцією, згідно з Кримінальним кодексом України.
79. Види правопорушень, що пов'язані з корупцією, у Кодексі України про адміністративні правопорушення.
80. Антикорупційні ідеї нового Закону України "Про державну службу".
81. Підзаконні акти, що регулюють діяльність організаційних структур у сфері антикорупційної діяльності в Україні.
82. Правові засади антикорупційної експертизи.
83. Правова регламентація проведення службових розслідувань.
84. Запобігання корупції через механізм спеціальних перевірок.
85. Правила етичної поведінки державних службовців як інструмент запобігання корупції.
86. Правова регламентація функціонування Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні правопорушення.
87. Класифікація органів з протидії корупції за рівнями публічної влади.
88. Різновиди суб'єктів протидії корупції за функціональним призначенням.
89. Система взаємодії суб'єктів протидії корупції.
90. Роль вищих органів державної влади України у антикорупційній діяльності.
91. Національна рада з питань антикорупційної політики: статус та основні завдання.
92. Основні функції Урядового уповноваженого з питань антикорупційної політики.
93. Спеціальні державні антикорупційні органи як ключовий елемент організаційного забезпечення антикорупційної діяльності.
94. Модель спеціалізованого поліцейського відомства або спецслужби з протидії корупції.
95. Модель координаційного державного органу непотіцейського типу для антикорупційної діяльності.
96. Шляхи забезпечення ефективності діяльності державних антикорупційних органів.
97. Національне антикорупційне бюро України: статус, порядок формування, основні функції, гарантії незалежності.
98. Діяльність Національної поліції України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України у галузі боротьби з корупцією.
99. Національне агентство з питань запобігання корупції як ключова структура у формуванні та реалізації державної антикорупційної політики.
100. Роль Спеціалізованої антикорупційної прокуратури у запобіганні та протидії корупції.
101. Функціонування уповноважених підрозділів (осіб) з питань запобігання та виявлення корупції у апаратах органів виконавчої влади, на підприємствах, в установах та організаціях.
102. Інститути громадянського суспільства як важливі суб'єкти антикорупційної діяльності.
103. Законодавчо визначені можливості участі громадськості у запобіганні корупції в Україні.
104. Шляхи підвищення ролі громадянського суспільства у антикорупційній діяльності.
105. Забезпечення прозорості діяльності органів публічної влади як важливий антикорупційний напрям.
106. Елементи дієвого закону про доступ до інформації.
107. Інституційне забезпечення реалізації права громадян на доступ до інформації.
108. Підходи та засоби інформування громадян про діяльність органів публічної влади.
109. Необхідність та значення державно-громадської антикорупційної співпраці.
110. Принципи партнерства у взаємодії держави та громадянського суспільства у запобіганні та протидії корупції.
111. Роль ЗМІ у антикорупційній діяльності.
112. Критично важливі засади діяльності ЗМІ з точки зору запобігання корупції.

113. Шляхи та організаційні механізми антикорупційної співпраці державних органів з громадськими організаціями і громадянами.
114. Запровадження хартій громадян як антикорупційний інструмент у міжнародній практиці.
115. Поняття громадського контролю за діяльністю органів публічної влади та його значення для запобігання та протидії корупції.
116. Принципи й інституційна база громадського контролю.
117. Поширені методи громадського контролю у міжнародній практиці.
118. Умови дієвості громадського контролю для запобігання та протидії корупції.

10. КРИТЕРІЇ ТА ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності здобувача вищої освіти при оцінюванні результатів поточного та підсумкового контролів, є:

- повнота і вчасність виконання всіх видів навчальної роботи, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни;
- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих літературних джерелах;
- вміння аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку;
- характер відповідей на поставлені питання (чіткість, лаконічність, логічність, послідовність тощо);
- вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних завдань;
- вміння аналізувати достовірність одержаних результатів.

Оцінювання результатів усіх форм контролю передбачено у 100-бальній шкалі (табл.

10.1).

Оцінювання результатів поточної роботи (завдань, що виконуються на практичних, результати самостійної роботи здобувачів вищої освіти) проводиться у % від кількості балів, виділених на завдання, із заокругленням до цілого числа за критеріями:

0% – завдання не виконано;

40% – завдання виконано частково та містить суттєві помилки методичного або розрахункового характеру;

60% – завдання виконано повністю, але містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці;

80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки (розмірності, висновки, оформлення тощо);

100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Оцінювання відбувається на підставі виконаної і захищеної Індивідуальної письмової роботи, виконання завдань на аудиторних заняттях та заліку.

Шкала оцінювання

№	Вид робіт	Кількість балів	Всього
1	Опитування (усне - письмове)	по 10 балів	20
2	Індивідуальна письмова робота	30 балів	40
3	Наукова доповідь	10	10
	Всього		70
	Залік		30

Шкали оцінювання: національна та ECTS

90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним курсом

11. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

11.1. Нормативно-правові акти

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Деякі питання проведення антикорупційної експертизи : наказ Міністерства юстиції України від 18 берез. 2015 р. № 383/5 // Офіц. вісн. України. – 2015. – № 24. – С. 443.
3. Закон України "Про державну службу" від 10 груд. 2015 р. № 889-VIII // Голос України. – 2015. – 31 груд.
4. Закон України "Про доступ до публічної інформації" від 13 січ. 2011 р. № 2939-VI // Уряд. кур'єр. – 2011. – 15 лют.
5. Закон України "Про запобігання корупції" від 14 жовт. 2014 р. № 1700-VII // Голос України. – 2014. – 25 жовт.
6. Закон України "Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки" від 14 жовт. 2014 р. № 1699-VII // Голос України. – 2014. – 25 жовт.
7. Закон України "Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів" від 10 листоп. 2015 р. № 772-VIII // Голос України. – 2015. – 10 груд.
8. Закон України "Про Національне антикорупційного бюро України" від 14 жовт. 2014 р. № 1698-VII // Голос України. – 2014. – 25 жовт.
9. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 груд. 1984 р. № 8073-X [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>
10. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції : підписана 31 жовт. 2003 р. ; ратифікована Україною 18 жовт. 2006 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2007. – № 49. – С. 2048.
11. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією : підписана 27 січ. 1999 р. ; ратифікована Україною 18 жовт. 2006 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2007. – № 47. – С. 2028.
12. Кримінальний кодекс України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III // Голос України. – 2001. – 19 черв.
13. Питання запобігання та виявлення корупції : постанова Кабінету Міністрів України від 4 верес. 2013 р. № 706 // Уряд. кур'єр. – 2013. – 3 жовт.
14. Про двадцять принципів боротьби з корупцією : Резолюція (97) 24 Комітету міністрів Ради Європи від 6 листоп. 1997 р. № 994_845 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_845&p=1293820863867619
15. Про затвердження Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015-2017 роки : постанова Кабінету Міністрів України від 29 квіт. 2015 р. № 265 // Уряд. кур'єр. – 2015. – 13 трав.

16. Про затвердження Положення про Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні правопорушення : наказ Міністерства юстиції України від 11 січ. 2012 р. № 39/5 // Офіц. вісн. України. – 2012. – № 6. – С. 63.
17. Про затвердження Положення про Урядового уповноваженого з питань антикорупційної політики : постанова Кабінету Міністрів України від 4 груд. 2013 р. № 949 // Уряд. кур'єр. – 2014. – 10 січ.
18. Про затвердження Порядку проведення службового розслідування стосовно осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування : постанова Кабінету Міністрів України від 13 черв. 2000 р. № 950 // Уряд. кур'єр. – 2000. – 15 лип.
19. Про затвердження Порядку проведення спеціальної перевірки стосовно осіб, які претендують на зайняття посад, які передбачають зайняття відповідального або особливо відповідального становища, та посад з підвищеним корупційним ризиком, і внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України : постанова Кабінету Міністрів України від 25 берез. 2015 р. № 171 // Уряд. кур'єр. – 2015. – 9 квіт.
20. Про затвердження Правил етичної поведінки державних службовців : постанова Кабінету Міністрів України від 11 лют. 2016 р. № 65 // Уряд. кур'єр. – 2016. – 20 лют.
21. Про Національну раду з питань антикорупційної політики : Указ Президента України від 14 жовт. 2014 р. № 808/2014 // Уряд. кур'єр. – 2014. – 16 жовт.
22. Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією : підписана 4 листоп. 1999 р. ; ратифікована Україною 16 берез. 2005 р. // Офіц. вісн. України. – 2006. – № 9. – С. 252.

11.2. Основна література

1. Антикорупційна політика держави: складові та напрями реалізації : навч. посіб. / авт. кол. : С. М. Серьогін (кер. авт. кол.), В. В. Баштанник, Н. А. Липовська та ін. ; за заг. ред. С. М. Серьогіна. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2012. – 476 с.
2. Антикорупційна політика та запобігання корупції в публічному управлінні : навч. посіб. / І. С. Бондар, В. Г. Горник, С. О. Кравченко, В. В. Кравченко. – К. : Вид-во Ліра-К, 2016. – 192 с.
3. Баришніков В. М. Запобігання та протидія проявам корупції на державній службі та службі в органах місцевого самоврядування : навч.-метод. посіб. / В. М. Баришніков. – К. : ІПК ДСЗУ, 2013. – 172 с.
4. Державна антикорупційна політика і запобігання та протидія корупції на публічній службі в органах державної влади і органах місцевого самоврядування : монографія / авт. кол. : В. В. Василевич, Т. Е. Василевська, А. В. Савченко, В. Л. Федоренко (кер. авт. кол.) та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. Л. Федоренка. – К. : Ліра-К, НАДУ, 2016. – 524 с.
5. Запобігання і протидія проявам корупції як елемент модернізації системи державної служби [Електронний ресурс]. – Івано-Франківськ : Івано-Франківський центр науки, інновацій та інформатизації, 2012. – 237 с. – Режим доступу : http://www.center.gov.ua/component/k2/item/download/146_3b519620dd600d2631401f53081e8eb8
6. Запобігання та протидія корупції : навч. посіб. / авт. кол. : А. М. Михненко (кер. авт. кол.), О. В. Руснак, А. М. Мудров, С. О. Кравченко та ін. ; за ред. А. М. Михненка. – 4-те вид., перероб. й доп. – К. : ДННУ "Акад. фін. управління", 2013. – 666 с.
7. Клеменчич Г. Спеціалізовані інституції з боротьби проти корупції: огляд моделей [Електронний ресурс] / Г. Клеменчич, Я. Стусек. – Париж : ОЕСР, 2007. – 132 с. – Режим доступу: <https://www.oecd.org/corruption/acn/39972270.pdf>
8. Корупційні ризики надання адміністративних послуг та контрольно-наглядової діяльності в Україні / І. Коліушко, В. Тимошук, І. Бекешкіна, О. Банчук та ін. – К. : Москаленко О.М. ФОП, 2009. – 196 с.
9. Корупція в Україні : причини поширення та механізми протидії. Зелена книга державної політики / Дрьомов С. В., Кальниш Ю. Г., Клименко Д. Б. та ін. – К. : ДП "НВЦ "Пріоритети", 2010. – 88 с.

10. Механізми взаємодії суспільства та влади : підручник / кол. авт. : А. М. Михненко (кер. авт. кол.), С. О. Кравченко, В. Ф. Мартиненко та ін. – К. : НАДУ, 2013. – 210 с.
11. Михненко А. М. Корупція як негативне суспільне явище : навч.-метод. матеріали / А. М. Михненко, С. О. Кравченко. – К. : НАДУ, 2011. – 152 с.
12. Невмержицький Є. В. Корупція в Україні: причини, наслідки, механізми протидії : монографія / Є. В. Невмержицький. – К. : КНТ, 2008. – 368 с.

11.3. Додаткова література

1. Антикоррупционная политика : учеб. пособ. / под ред. Г. Сатарова. – М. : РА "СПАС", 2004. – 368 с.
2. Бездольний М. Ю. Державно-правовий механізм протидії корупції / М. Ю. Бездольний // Форум права. – 2009. – № 2. – С. 38-43.
3. Борьба с коррупцией в переходный период. Вклад в обсуждение стратегии [Электронный ресурс] / под рук. С. Прадхана. – Вашингтон : Всемирный банк, 2000. – 162 с. – Режим доступа : <http://pavroz.ru/files/borbaskorrupt.pdf>
4. Громадянське суспільство в Україні: становлення та розвиток : навч. посіб. / кол. авт. : А. М. Михненко, С. О. Кравченко, І. В. Пантелейчук та ін. – К. : УкрСІЧ, 2015. – 347 с.
5. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. – К. : НАДУ, 2011. – Т. 6 : Державна служба. – 2011. – 524 с.
6. Запобігання та протидія корупції : навч. посіб. / авт. кол. : А. М. Михненко (кер. авт. кол.), Р. П. Марчук, А. М. Мудров, С. О. Кравченко та ін. ; за ред. А. М. Михненка. – К. : НАДУ, 2010. – 360 с.
7. Коррупция в мире и международная стратегия борьбы с ней : монография / под ред. В. А. Номоконова. – Владивосток : Юрид. ин-т ДВГУ, 2004. – 200 с.
8. Кравченко С. О. Напрями формування антикорупційної культури українського суспільства / С. О. Кравченко, І. В. Пантелейчук // Вісн. НАДУ. – 2012. – № 2. – С. 5-13.
9. Манжол П. Удосконалення механізмів координації державної політики протидії корупції [Електронний ресурс] / П. Манжол. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/monitor/Jul2009/11.htm>
10. Мельник М. І. Корупція: сутність, поняття, заходи протидії : монографія / М. І. Мельник. – К. : Атіка, 2001. – 304 с.
11. Невмержицький Є. В. Корупція як соціально-політичний феномен : автореф. дис. на здобуття ступеня д-ра політ. наук : спец. 23.00.02 "Політичні інститути та процеси" / Є. В. Невмержицький. – К., 2009. – 36 с.
12. Основы противодействия коррупции (системы общегосударственной этики поведения) [Электронный ресурс] / под науч. ред. С. В. Максимова. – Режим доступа : <http://www.transparencykazakhstan.org/UserFiles/file/68d.pdf>
13. Основы противодействия коррупции : учеб. пособ. / под ред. И. И. Рогова, К. А. Мамаи, С. Ф. Бычковой. – Алматы : ОФ "Транспаренси Казахстан" ; ОФППИ "Интерлигал" в Казахстане, 2004. – 328 с.
14. Побережний В. В. Сутність та причини корупції в системі органів державної влади [Електронний ресурс] / В. В. Побережний // Державне управління : теорія та практика. – 2010. – № 2. – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej12/txts/10pvvodv.pdf>
15. Полтерович В. М. Факторы коррупции / В. М. Полтерович // Экономика и мат. методы. – 1998. – Т. 34. – Вып. 3. – С. 30-39.
16. Прохоренко О. Я. Корупція по-українськи (сутність, стан, проблеми) : монографія / О. Я. Прохоренко. – К. : Вид-во НАДУ, 2005. – 168 с.